

Ot.prp. nr. 39

(2002–2003)

Om lov om endringer i lov 28. mai 1959 nr. 12 om kvalitetskontroll med fisk og fiskevarer o.a., i lov 13. juni 1997 nr. 42 om Kystvakten (kystvaktloven), og lov om beskyttelse av design (designloven)

*Tilråding fra Fiskeridepartementet av 7. februar 2003,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

1 Innledning

Fiskeridepartementet foreslår med dette å endre lov 28. mai 1959 nr. 12 om kvalitetskontroll med fisk og fiskevarer o.a. (heretter omtalt som fiskekvalitetsloven), lov 13. juni 1997 nr. 42 om Kystvakten (kystvaktloven) og lov om beskyttelse av design (designloven).

Det foreslås å ta inn en ny hjemmel i fiskekvalitetsloven § 2 nr. 10 for å kunne gi forskrifter om forbud mot fangst, ilandføring, omsetning, utførsel og bestemt behandling av villfanget og oppdrettet fisk, der fangst m.m. kan medføre fare for folkehelsen. Det blir samtidig foreslått å endre kystvaktloven ved å tilføye lov 28. mai 1959 nr. 12 til listen i kystvaktloven § 9 første ledd. Dette for å sikre håndhevelse av et fangstforbud eller lignende dersom forskrifter blir fastsatt med hjemmel i den foreslåtte nye § 2 nr. 10 i fiskekvalitetsloven.

Det foreslås også en ny bestemmelse i fiskekvalitetsloven, § 3a, for å gi hjemmelsgrunnlag for å innlemme fisk i ordningen om beskyttede betegnelser på landbruksprodukter, jf. forskrift 5. juli 2002 nr. 698 om beskyttelse av opprinnelsesbetegnelser, geografiske betegnelser og betegnelser for tradisjonelt særpreg på landbruksbaserte næringsmid-

ler. For å sikre mot at det oppstår konflikter mellom merker som registreres etter merkeordningen og design som registreres etter lov om beskyttelse av design (designloven), foreslås det en endring i designloven § 7 tredje ledd nr. 3. Endringen av designloven § 7 vil utelukke beskyttelse av design som krenker retten til en betegnelse som er beskyttet ved forskrift etter fiskekvalitetsloven.

2 Bakgrunnen for lovforslaget

2.1 Om fangstforbudet

Bakgrunnen for forslaget om fangstforbud m.m. er at det anses nødvendig med en hjemmel i fiskekvalitetsloven for å forby fangst, ilandføring, omsetning, utførsel og bestemt behandling av fangsten av fisk og skalldyr, ut fra hensynet til å sikre helsemessig trygg mat og i tråd med en fjord til bord tankegang. Det er behov for å kunne forby eller regulere for fangst i områder som er utsatt for akutt eller vedvarende forurensning, eller andre handlinger i forhold til fisk som kan medføre fare for folkehelsen. Fangstforbudet er ikke begrenset til norske territorialfarvann. Behovet for en slik hjemmel ble

Om lov om endringer i lov 28. mai 1959 nr. 12 om kvalitetskontroll med fisk og fiskevarer o.a., i lov 13. juni 1997 nr. 42 om Kystvakten (kystvaktloven), og lov om beskyttelse av design (designloven)

særlig aktualisert i forbindelse med Kursk-ulykken og den påfølgende strålefare i havområdene rundt ulykkesstedet.

I dag kan næringsmiddelmyndighetene kun iverksette et omsetningsforbud begrunnet i helsemessige hensyn. Dagens ordning har i praksis vist seg for lett å omgå, fordi regelverket ikke kan forhindre fangsten, bare selve frambudet. Per i dag har man bare hjemmel for å pålegge fangstforbud ut fra ressursmessige hensyn, i medhold av lov 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. (heretter omtalt som saltvannsfiskeoven) og lov 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk m.v. Videre har fiskesalgslagene en viss adgang til å fastsette fangstforbud ut fra markedsmessige hensyn i medhold av lov 14. desember 1951 nr. 3 om omsetning av råfisk. Sporbarheten av de produkter som framby på markedet er både vanskelig, kostbar og tidkrevende. Det er derfor ønskelig å etablere en hjemmel for å kunne pålegge fangstforbud innenfor nærmere angitte områder, når helsemessige hensyn tilsier det. Fiskeridepartementet har ansett det hensiktsmessig å etablere en helhetlig hjemmel i fiskekvalitetsloven § 2 nr. 10, ved også å ta inn forbud mot ilandføring, omsetning, utførsel og bestemt behandling av fangsten.

2.2 Om merkeordningen

Med bakgrunn i hensynene til forbrukerne og til næringsutviklingen, ble det i Ot.prp. nr. 85 (2000–2001) *Endringer i lov 17. juni 1932 nr. 6 om kvalitetskontroll med landbruksvarer m.v. (Hjemmel for norsk merkeordning for landbruksprodukter)* fra Landbruksdepartementet foreslått endringer i lov 17. juni 1932 nr. 6 om kvalitetskontroll med landbruksvarer m.v. (heretter omtalt som landbrukskvalitetsloven) for å innføre en hjemmel for en norsk merkeordning for landbruksprodukter. Lovendringene trådte i kraft 1. juli 2001. Den konkrete reguleringen av merkeordningen ble fastsatt ved forskrift 5. juli 2002 nr. 698 om beskyttelse av opprinnelsesbetegnelser, geografiske betegnelser og betegnelser for tradisjonelt særpreg på landbruksbaserte næringsmidler. Denne forskriften tar utgangspunkt i EUs tilsvarende regelverk på området, som finnes i rådsforordningene 2081/92/EØF og 2082/92/EØF, men forskriften er utformet for og tilpasset norske forhold. Forordningene er ikke del av EØS-avtalen, og merkeordningen er således en nasjonal ordning. Det er heller ikke foreslått at disse forordningene skal tas inn i EØS-avtalen i nær framtid.

Ved innføringen av hjemmel for merkeordningen for landbruksprodukter ble det opprinnelig for-

utsatt at fiskeriprodukter ville falle utenfor ordningen. Næringskomiteen uttalte i Innst. O. nr. 117 (2000–2001) at produkter av innlandsfisk skal falle inn under ordningens virkeområde. Fisk faller utenfor landbrukskvalitetslovens omfang, og produkter av innlandsfisk ble således ikke innlemmet i merkeordningen ved fastsettelsen av ordningens rammeforskrift som er hjemlet i landbrukskvalitetsloven. For å følge opp Stortingets signaler om at innlandsfisk skal være omfattet av merkeordningen, foreslås nå de nødvendige lovendringer for å skape hjemmel for dette.

Det bør merkes at ordlyden i lovforslaget åpner for at all fisk kan omfattes av ordningen. Bakgrunnen for lovforlaget er å sikre at ferskvannsfisk og fisk oppdrettet på ferskvannskvalitet, jf. forskrift om oppdrett av fisk på ferskvannskvalitet av 20. desember 1985 nr. 2272, kan innlemmes i merkeordningen. Departementet ønsker imidlertid også å ha hjemmel til å innlemme saltvannsfisk, fisk oppdrettet i saltvann, og anadrome fisk i merkeordningen dersom dette er ønskelig når rammeforskriften skal endres. Endringsforslaget begrenses dermed ikke til kun å gjelde ferskvannsfisk.

Noen av de samme behovene som merkeordningen for landbruksprodukter søker å ivareta er allerede ivaretatt i varemerkelovgivningen. Det ble likevel ansett som ønskelig å etablere en særskilt merkeordning knyttet til matlovgivningen. En egen merkeordning for mat framstår som mer gunstig enn en beskyttelse etter ordinær varemerkelovgivning, fordi en slik ordning gjør det lettere å orientere seg på matmarkedet. En særegen merkeordning vil i tillegg kunne befinne seg langt framme i bevisstheten til forbrukerne. Fiskeridepartementet mener at fiskevarer også skal kunne omfattes av ordningen.

3 Gjeldende rett

3.1 Fangstforbudet

Som nevnt over er det kun adgang for næringsmiddelmyndighetene til å iverksette et omsetningsforbud begrunnet i helsemessige hensyn. Denne ordningen er hjemlet i lov 19. mai 1933 nr. 3 om tilsyn med næringsmidler m.v. I forskrift 29. november 1996 nr. 1240 om forbud mot frambud av fisk og skalldyr fanget i forurensede havner og fjorder er det fastlagt detaljerte regler om hvilke begrensede geografiske områder det er forbudt å framby fisk og skalldyr fra. Statens næringsmiddeltilsyn fører tilsyn med bestemmelsene, mens det lokale tilsynet er delegert til det kommunale eller interkommunale næringsmiddeltilsynet.

3.2 Merkeordningen

Som vist over har det ikke vært hjemmel for å inkludere fiskeprodukter i den norske merkeordning for landbruksprodukter.

Formålet med forskriften om beskyttelse av opprinnelsesbetegnelser, geografiske betegnelser og betegnelser for tradisjonelt særpreg på landbruksbaserte næringsmidler, er å beskytte produktbetegnelser på landbruksbaserte næringsmidler og å sikre redelig frambud av disse produktene. Forskriften gir mulighet for tre ulike typer beskyttede betegnelser: beskyttet opprinnelsesbetegnelse, beskyttet geografisk betegnelse og beskyttet betegnelse for tradisjonelt særpreg. Beskyttet opprinnelsesbetegnelse og beskyttet geografisk betegnelse kan oppnås for næringsmidler som har en tilknytning til det geografiske området som navnet på produktet angir. Det stilles strengere krav til den geografiske tilknytningen for å oppnå beskyttelse av en opprinnelsesbetegnelse enn av en geografisk betegnelse. Beskyttet betegnelse for tradisjonelt særpreg kan oppnås for næringsmidler som har spesielle egenskaper som skiller dem fra liknende produkter. Næringsmidlets navn må i seg selv ha et særpreg eller en tradisjonell bakgrunn, eller næringsmidlet må være framstilt av tradisjonelle råvarer eller ha en tradisjonell sammensetning eller produksjonsmetode.

Enhver sammenslutning av primærprodusenter og/eller foredlere som samarbeider om det samme næringsmidlet kan søke om å oppnå en beskyttet betegnelse. Unntaksvis kan også enkeltpersoner eller enkeltvirksomheter søke.

Forskriften verner beskyttede betegnelser mot enhver direkte eller indirekte kommersiell bruk av betegnelsen. Dette gjelder blant annet etterligninger, eller annen form for falsk eller villedende angivelse av produktets opphav, opprinnelse eller art. Rett til betegnelse gir likevel ikke innehaveren rett til å nekte andre å bruke sitt navn eller firma i samsvar med god forretningsskikk.

EUs varemerkedirektiv (89/104/EØF) er innlemmet i EØS-avtalen, men rådsforordningene 2081/92/EØF og 2082/92/EØF er som nevnt ikke en del av EØS-avtalen. I EU vil varemerkedirektivet og forordningene om beskyttede betegnelser være i samsvar med hverandre, idet forordningene om beskyttede betegnelser på visse vilkår gir disse betegnelsene forrang framfor eksisterende varemerker. Norge har imidlertid ingen formell hjemmel i EØS-avtalen til å gi unntak fra varemerkedirektivet. Den foreliggende forskriften for merkeordningen er derfor utformet med tanke på å være i samsvar med varemerkedirektivet. Forskriften inneholder

registreringshindre i forhold til ensbetydende betegnelser, allerede eksisterende varemerke eller fellesmerke, et vernet firma eller annet forretningskjennetegn, en planteforedlerrett eller et vernet personnavn. Forskriften har også en generell regel i § 2, fjerde ledd om at forskriften står tilbake for Norges folkerettslige forpliktelser. I tilfelle konflikt med EØS-avtalen, vil den nasjonale forskriften dermed vike.

EUs forordninger om beskyttede betegnelser, som den norske merkeordningen har tatt utgangspunkt i, har blitt kritisert av USA for å være i strid med WTO-avtalen om handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter (TRIPS-avtalen). Innvendingene fra USA går hovedsakelig på at forordningene ikke automatisk gir utenlandske betegnelser samme beskyttelse som nasjonale, og fordi de ikke gir tilstrekkelig beskyttelse for tidligere eksisterende varemerker, som ligner eller er identiske med en geografisk indikasjon.

Norge er også bundet av reglene i TRIPS-avtalen, og et nasjonalt regelverk må dermed være i samsvar med denne avtalen. I den norske forskriften er det tatt høyde for innvendingene fra USA, og forskriften er utarbeidet med sikte på at den skal være i samsvar med TRIPS. I motsetning til EUs forordninger gir den norske ordningen vern for utenlandske betegnelser. Enhver har en tre måneders innsigelsesadgang mot fastsettelse av en produktforskrift, og innsigelsen skal tas til følge om produktforskriften vil gjøre inngrep i et allerede eksisterende vernet merke eller kjennetegn. I tillegg gis det adgang for de med rettslig interesse til å framsette krav om at en produktforskrift skal oppheves av SNT eller kjennes ugyldig ved dom, i den grad den er i strid med rammeforskriften. For øvrig vil forskriften, eller forskrifter gitt i medhold av den, stå tilbake for Norges folkerettslige forpliktelser, jf. forskriftens § 2 fjerde ledd.

Ved en eventuell endring av EUs forordninger som den norske merkeordningen tar utgangspunkt i, vil det være aktuelt med en gjennomgang av den norske rammeforskriften. På denne måten kan forholdet til TRIPS-avtalen igjen vurderes, for å ha visshet om at forpliktelsene etter denne avtalen overholdes.

Etter forskriftens regler er det Statens næringsmiddeltilsyn (SNT) eller den instans som SNT bemyndiger som forestår søknadsbehandlingen. For tiden fungerer Matmerk som tilretteleggerinstans i forhold til søknadsbehandlingen. Matmerk er en stiftelse med sterk kompetanse vedrørende merkeordninger på mat. Matmerk vil motta søknader om beskyttelse av betegnelser. I disse søknadene skal den sammenslutningen som søker om beskyttelse

Om lov om endringer i lov 28. mai 1959 nr. 12 om kvalitetskontroll med fisk og fiskevarer o.a., i lov 13. juni 1997 nr. 42 om Kystvakten (kystvaktloven), og lov om beskyttelse av design (designloven)

av en betegnelse, selv definere hvilke spesifikasjoner det aktuelle næringsmidlet innehar. Både næringsmidlets råvarer, produksjonsmetode, og den geografiske eller tradisjonelle tilknytningen må spesifiseres. Matmerk vil vurdere om disse spesifikasjonene oppfyller kravene som er fastsatt i rammeforskriften. Om rammeforskriftens krav ikke er oppfylt, har Matmerk delegert myndighet til å avslå søknader. Avslag kan påklages til SNT. Dersom næringsmidlet oppfyller vilkårene for beskyttelse av en betegnelse, utarbeider Matmerk utkast til en produktforskrift som beskriver de nærmere produktspesifikasjoner, på bakgrunn av de spesifikasjoner som søker selv har angitt. Utkastet til produktforskrift skal godkjennes av SNT. Etter høring av denne forskriften i Norsk varemerketidende, fastsettes produktforskriften av SNT dersom det ikke har kommet innsigelser og SNT anser at alle vilkår i rammeforskriften er oppfylt.

SNT er til enhver tid ansvarlig forvaltningsorgan for merkeordningen. Matmerk er underlagt SNTs instruksjonsmyndighet når det gjelder Matmerks rolle som saksforberedende instans.

Det er utarbeidet detaljert instruks om hvordan Matmerks arbeid med merkeordningen skal foregå. Matmerks rolle i forhold til den offentlige merkeordningen er således annerledes og separat fra den rollen Matmerk innehar i forhold til de private merkeordningene som Matmerk forvalter, dvs. Godt Norsk-merket og Spesialitet-merket.

Tilsyn med at forskriften etterleves utføres av SNT eller den instans SNT delegerer ansvaret til. Per i dag er ansvaret for kontroll delegert til de kommunale næringsmiddeltilsynene. SNT er klageinstans for vedtak truffet etter delegering fra SNT, mens Landbruksdepartementet er klageinstans for vedtak fattet av SNT.

4 Alminnelig høring av lovendringsforslaget

4.1 Høringsforslaget

Saken ble sendt ut på høring den 1. februar 2001. Det ble foreslått at ny fiskekvalitetslov § 2 nr 10 skulle lyde:

Forbud mot fangst av fisk, ilandføring, omsetjing og bestemt handsaming, dersom det er nødvendig for å verne folkehelsen. For norske fartøy kan forbod mot fangst også gjerast gjeldande i område utanfor farvatn under norsk fiskerijurisdiksjon.

På grunn av høringsuttalelser bestemte Fiskeridepartementet at den foreslåtte bestemmelsen også burde omfatte oppdrettsfisk. I tillegg ble det etter vurdering gjort andre endringer av mer teknisk art. Utkastet ble følgelig sendt på ny høring til de mest berørte instanser den 27. mai 2002. I høringsbrevet ble det foreslått at den nye fiskekvalitetsloven § 2 nr. 10 skal lyde:

Forbud mot fangst, ilandføring, omsetjing, utførsle, og bestemt handsaming, av villfanga og oppdretta fisk, dersom det kan medføre fare for folkehelsen.

For å sikre håndheving av ovennevnte fangstforbud ble det også foreslått en henvisning til lov 28. mai 1959 nr. 12 i kystvaktloven § 9 som ny bokstav b første ledd. De øvrige bokstavene i bestemmelsen må endres på grunn av tilføyelsen av en ny bokstav b.

Den 3. september 2002 ble det sendt på høring forslag til ny § 3a og § 11 tredje ledd nytt tredje punktum i fiskekvalitetsloven. Forslag til ny § 3a var:

Kongen kan gje føresegner om vern og bruk av produktnemningar og varenemningar, samt særskilte saksbehandlingsreglar i forhold til denne føresegna. Kongen kan gje føresegnar om at søknad om vern og bruk som nemnt kan behandlast og avgjerast av ikkje offentlege tilsynsorgan, samt gje reglar for erstatning ved urettmessig bruk av slike nemningar. Kongen kan også gje føresegner som innskrenkar adgangen til registrering i medhald av lov 3. mars 1961 nr. 4 om varemerker og lov 3. mars 1961 nr. 5 om fellesmerker, og avgrensar rettar gitt i eller i medhald av dei same lovane, dersom det ikkje har kome inn innvendingar mot at ei nemning blir verna i samsvar med føresegner gitt i medhald av denne lova.

Forslag til § 11 tredje ledd nytt tredje punktum var:

Aktlaus bruk av ei nemning i strid med føresegner gitt i medhald av § 3a, eller freistnad på dette, straffast ikkje.

4.2 Høringsinstansene

Det var to høringsbrev vedrørende forslaget om fangstforbud. Den opprinnelige høringen ble sendt 1. februar 2001, med tilleggshøring sendt 27. mai 2002. Forslaget om merkeordningen ble sendt på høring 3. september 2002.

Om lov om endringer i lov 28. mai 1959 nr. 12 om kvalitetskontroll med fisk og fiskevarer o.a., i lov 13. juni 1997 nr. 42 om Kystvakten (kystvaktloven), og lov om beskyttelse av design (designloven)

4.2.1 Høringsinstansene – Opprinnelig høring om fangstforbudet

Arbeids- og administrasjonsdepartementet
Barne- og familiedepartementet
Finansdepartementet
Forsvarsdepartementet
Justis- og politidepartementet
Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet
Kommunal- og regionaldepartementet
Kulturdepartementet
Landbruksdepartementet
Miljøverndepartementet
Nærings- og handelsdepartementet
Olje- og energidepartementet
Samferdselsdepartementet
Sosial- og helsedepartementet
Utenriksdepartementet
Bellona
Eksportutvalget for fisk
Fiskeridirektoratet
Fiskeri- og Havbruksnæringens Landsforening
Fiskerinæringens Landsforening
Fiskesalgslagenes Samarbeidsråd
Forbrukerrådet
Fylkeskommunene
Havforskningsinstituttet
LO Industri
Kystvaktinspektøren
Matforsk
Norges Fiskarlag
Norges Fiskarkvinnelag
Norges Fritidsfiskarlag
Norges Fritids- og småfiskerforbund
Norges Kystfiskarlag
Norges Naturvernforbunds
Norges Råfisklag
Norges Sildesalgslag
Norske Sjømatbedrifters Landsforening
Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelforbund
Norsk Sjømannsforbund
Norsk Sjøoffiserforbund
Rogaland Fiskesalgslag
Sametinget
Sildemelfabrikkenes Landsforening
Skagerakfisk S/L
Statens næringsmiddeltilsyn
Statens strålevern
Sunnmøre og Romsdal Fiskesalslag
Sør-Norges Trålerlag
Vest-Norges Fiskesalslag

4.2.2 Høringsinstansene – Tilleggshøring om fangstforbudet

Finansdepartementet
Landbruksdepartementet
Justis- og politidepartementet
Utenriksdepartementet
Forsvarsdepartementet
Miljøverndepartementet
Fiskeridirektoratet
Eksportutvalget for fisk
Fiskeri- og Havbruksnæringens Landsforening
Fiskebåtrederne Forbund
Norges Fiskarlag

4.2.3 Høringsinstansene – Merkeordningen

Arbeids- og administrasjonsdepartementet
Barne- og familiedepartementet
Finansdepartementet
Helsedepartementet
Justis- og politidepartementet
Kommunal- og regionaldepartementet
Landbruksdepartementet
Miljøverndepartementet
Nærings- og handelsdepartementet
Utenriksdepartementet
Fylkeskommunene
Fiskeridirektoratet
Statens næringsmiddeltilsyn
KNT-forum
Konkurransetilsynet
A/S Nestle
Agdermat
Arktisk meny
BAMA-gruppen AS
Dagligvareleverandørenes Forening
Debio
Den norske emballasjeforening
Eksportutvalget for fisk
Fiskeri- og Havbruksnæringens Landsforening
Fiskesalgslagenes Samarbeidsråd
Forbrukerrådet
Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon
Import- og eksportagenters forening
LO – Landsorganisasjonen i Norge
Mat fra Fjellregionen
Matforsk
Matmerk
Mattradisjoner
Norges Bondelag
Norges Eksportråd
Norges Fiskarlag
Norges Fritidsfiskarlag
Norges Fritids- og småfiskerforbund

Om lov om endringer i lov 28. mai 1959 nr. 12 om kvalitetskontroll med fisk og fiskevarer o.a., i lov 13. juni 1997 nr. 42 om Kystvakten (kystvaktloven), og lov om beskyttelse av design (designloven)

Norges Kvinne- og Familieforbund
Norges Kystfiskarlag
Norges Landbrukshøgskole
Norges Råfisklag
Norges Sildesalgslag
Norsk Bonde- og småbrukerlag
Norske Sjømatbedrifters Landsforening
Norsk Landbrukssamvirke
Norsk Tradisjonsfisk
Næringslivets Hovedorganisasjon
Næringsmiddelbedriftenes Landsforening
Orkla Foods AS
Patentstyret
Prior
Senter for matkultur
Småskala mat i Oppland
Tine

4.3 Høringsuttalelser

4.3.1 Om fangstforbudet

4.3.1.1 Generelt

Av de instanser som har inngitt sine merknader til høringen, har alle stilt seg mer eller mindre positiv til forslaget. Noen instanser har imidlertid kommet med noen kritiske bemerkninger.

Sosial- og helsedepartementet bemerket at de forutsetter at Statens næringsmiddeltilsyn fortsatt vil kunne iverksette omsetningsforbud begrunnet i helsemessige hensyn med hjemmel i næringsmiddeloven. *Statens næringsmiddeltilsyn* påpekte at mange av de hensyn som ligger bak forskrift av 29. november 1996 nr. 1240 om omsetningsforbud for fisk, også vil være relevant for utarbeidelsen av forskrifter hjemlet i fiskekvalitetsloven § 2 nr 10.

Fiskebåtredernes Forbund mener det må stilles krav i lovteksten til at fangstforbudet bare skal kunne etableres i et avgrenset geografisk område. *Norges Fiskarlag* forutsetter at det etter at området er stengt blir foretatt fortløpende målinger slik at området kan gjenåpnes for fiske så raskt som mulig etter at målingene gir grunnlag for det. *Sunnmøre og Romsdal Fiskarlag* mener at forbudsområdet må nøye overvåkes slik at det kan gjenåpnes for fangst så snart forholdene tilsier det.

Fiskeridirektoratet mener at det bør vurderes om markedsmessige forhold kan eller bør tillegges vekt, eventuelt om det er hjemmel for å vurdere slike hensyn ved anvendelsen av § 2 nr. 10.

Fiskeridirektoratet påpekte i forhold til det opprinnelige forslaget til fangstforbud at en hjemmel som er begrenset til å fastsette forbud når det er «nødvendig» kan være for snever dersom regelen tolkes bokstavelig. Direktoratet sa at det ikke bør

stilles for strenge krav til i hvilke situasjoner eller tilfeller det er behov for hjemmel til å fastsette forbud ut fra helsemessige hensyn. Hensynet til trygg mat tilsier at det, i hvert fall i en innledende periode, må være tilstrekkelig med fare for utrygg mat. Direktoratet kommenterte likevel i forhold til tillegshøringen at «...dersom det kan medføre fare for folkehelsen» åpner for en langt strengere håndheving av fangstforbudet og mener at departementets forslag har endret seg fra å ramme en forurensningskilde som er påvist skadelig til å kunne forby fangst ved mistanke om at en forurensningskilde kan være skadelig.

Fiskebåtredernes Forbund mener at fangstforbud bare må kunne iverksettes der det dreier seg om en konstatert forurensning, og ikke der det kun er en forurensningsfare. Forbundet frykter at føre-var hensynet skal strekkes for langt, og at næringen påføres unødvendige ulemper i forbindelse med for eksempel skipsforlis og liknende. *Sunnmøre og Romsdal Fiskarlag* mener at det må tungtveiende grunner til før et slikt forbud skal kunne gjøres gjeldende.

Statens strålevern kommenterte at det generelt skal mye til av forurensning før en vil komme opp i mot de tiltaksgrensene som gjelder for matvarer. Fangstforbud ut fra helsemessige hensyn vil således ikke alltid være like enkelt å benytte ved utslipp eller fare for utslipp av radioaktive stoffer der en ellers ut fra markedsmessige hensyn ser behov for det. Etter deres vurdering vil det kunne være aktuelt og også benytte et føre-var prinsipp i enkelte tilfeller.

Miljøverndepartementet mener at det for næringsmessig utnyttelse av ferskvannsfisk bør utredes om det er alternativ til at forskriftskompetansen etter lovens nye § 2 nr. 10 delegeres til Fiskeridirektøren.

Fiskeridirektoratet viste til at det var foreslått at Kystvakten blir gitt hjemmel til å håndheve fiskekvalitetsloven generelt. Direktoratet bemerket at håndheving av Kvalitetsforskrift for fisk og fiskevarer av 14. juni 1996 nr. 667, som er hjemlet i fiskekvalitetsloven, krever omfattende fagkunnskaper. De påpeker at Kystvakten ikke per i dag innehar kunnskaper om dette fagområdet, og anbefaler derfor at Kystvakten i hovedsak har ansvar for håndheving av selve fangstforbudet.

Utenriksdepartementet forutsatte at forskrifter som eventuelt vedtas med hjemmel i lovendringen vil være forenlige med «The agreement on the application of sanitary and phytosanitary measures» (SPS) under WTO-avtalen.

4.3.1.2 Lovtekniske bemerkninger

Fiskeridirektoratet anførte på prinsipielt grunnlag at bestemmelser som gjelder fiske og fangst eller forbud mot fiske og fangst på marine arter, bør inngå i saltvannsfiskekloven.

Justisdepartementets Lovavdeling påpekte opprinnelig at fiskekvalitetsloven § 2, første setning setter lovens virkeområde til «fisk og fiskevarer som skal omsetjast her i landet eller førast ut», men det av lovens § 2 nr 5 uttrykkelig går fram at «førast ut» i denne bestemmelsen også skal omfatte «levering beinveges frå fangstfeltet til hamn i utlandet.» De anså det derfor naturlig at § 2 for øvrig ikke gjelder hvor fisken bringes direkte fra fangstfeltet til utlandet. De har senere presisert at det avgjørende er likevel hvordan loven faktisk er praktiskert. Videre peker Lovavdelingen på at lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone (heretter omtalt som soneloven) § 4 ikke synes å omfatte reguleringen begrunnet i helsemessige hensyn, og derfor neppe kan brukes som hjemmel for å regulere utenlandske skip som fisker i områder underlagt norsk jurisdiksjon og som bringer fangsten direkte til utlandet. Lovavdelingen ønsker også en presisering av at bestemmelsen omfatter Norges økonomiske sone. I svar etter tilleggshøringen kommenterte Lovavdelingen at uklarheten i fiskekvalitetsloven § 2 bør ryddes av veien. De foreslo at presiseringen i lovens § 2 nr. 5 sløyfes samtidig som en tilføyelse tas inn innledningsvis i § 2 f.eks. «...førast ut frå landet eller beinveges frå fangstfeltet til hamne i utlandet...». De mener også at det bør framgå direkte av lovteksten at loven gjelder for norske skip uansett hvor de befinner seg.

Utenriksdepartementet har utredet spørsmålet om hvorvidt en ny hjemmel i § 2 nr. 10 i kvalitetsloven til å gi forskrifter om forbud mot fangst, ilandføring, omsetning og bestemt håndtering av fangsten begrunnet i helsemessige hensyn, også kan gjøres gjeldende for utenlandske fartøyer som fisker i områder under norsk fiskerijurisdiksjon, dvs. i økonomisk sone mv. I sitt høringssvar uttaler Utenriksdepartementet at soneloven § 4 bygger på forhandlingstekst i artiklene 56 nr. 1 a), jf. artiklene 61 og 62 i Havrettskonvensjonen av 1982. Mer spesifikt dreier det seg om art. 62 nr. 4 om «Utnyttelse av de levende ressurser» som pålegger utenlandske fartøyer å overholde de bevaringstiltak «og andre vilkår og betingelser» som er fastsatt i kyststatens lover og forskrifter. Det heter videre at disse skal være forenlige med konvensjonen, og deretter følger en oppstilling i litra a) til j), hvorav enkelte også er eksemplifisert i soneloven § 4. Det er i St.prp. nr. 37 (1995–96), som lå til grunn for den

norske ratifikasjonen, og også ellers forutsatt i den folkerettslige teori, at listen ikke er uttømmende. Det samme ble lagt til grunn i Ot. prp. nr. 4 (1976–77) Om Lov om Norges økonomiske sone der man, fordi reglene primært er rettet mot utlendingers virksomhet, antok at det ville tjene som et nyttig varsel å foreta en viss spesifisering av bestemmelsene om «fiske og fangst» i den økonomiske sonen, framfor å innta generell hjemmel om adgang til å vedta forskrifter, «innen folkerettens grenser», slik som er gjort i § 7. Det heter imidlertid videre at § 4 litra d) er ment som en oppsamlingshjemmel, som tar sikte på å dekke alle de beføyelser til vern om fiskebestanden og de levende ressurser, som etter folkeretten vil tilligge Norge innenfor en økonomisk sone.

At sosiale, økonomiske og sanitære faktorer kan inngå som ledd i en helhetlig og integrert fiskeriforvaltning følger også av *FAOs Code of Conduct for Responsible Fisheries*. Det framgår bl.a. her at miljømessige, økonomiske og sosiale faktorer, herunder hensynet til matvaresikkerhet, er relevante. Videre heter det bl.a. i punkt 6.7. om generelle prinsipper at «*Harvesting, handling, processing and distribution of fish and fishery products should be carried out in a manner which will maintain the nutritional value, quality and safety of the products*». Dessuten omtales en rekke av de tiltak som allerede er gjennomført i norsk fiskeriforvaltning, nemlig havnestiltak, markedsrettete tiltak, omsetnings tiltak mv. se bl.a. punkt 11 flg. om «*Post-harvest practices and trade*».

Videre kan neves at det også følger av *FAOs Code of Conduct* at forskrifter må være forenlig med «*The agreement on application of sanitary and phytosanitary measures*» og «*Agreement on Technical Barriers to Trade*» under WTO-avtalen, se punkt 11.2.4.

Utenriksdepartementet antar på denne bakgrunn at det bør kunne etableres en hjemmel som foreslått av Fiskeridepartementet for å kunne pålegge fangstforbud når helsemessige hensyn tilsier det og gjøre dette gjeldende i økonomisk sone. Man er videre enig med Justisdepartementet i at dette bør presiseres i hjemmelsbestemmelsen. Utenriksdepartementet har i senere oppklaring likevel presisert at soneloven gir tilstrekkelig hjemmel for å nedlegge nødvendige fangstforbud av helsemessige årsaker, jf. soneloven § 4 bokstav d. Imidlertid vil hjemmelsgrunnlaget ikke strekke seg utover folkerettens begrensninger. De har også presisert at tilføysen av ordet «utførsle» til lovendringen ikke har noen innvirkning på anledning til å forskriftsfeste det foreslåtte fangstforbudet ift. utlendinger med hjemmel i soneloven § 4 bokstav d.

Forsvarsdepartementet ble i særskilt brev av 20.

Om lov om endringer i lov 28. mai 1959 nr. 12 om kvalitetskontroll med fisk og fiskevarer o.a., i lov 13. juni 1997 nr. 42 om Kystvakten (kystvaktloven), og lov om beskyttelse av design (designloven)

april 2001 fra Fiskeridepartementet framlagt forslag om at Kystvakten håndhever de omtalte forbud blant annet for effektivt å sikre at de ikke blir omgått på fiskefeltet. Forsvarsdepartementet hadde ingen merknader til at Kystvakten gis denne oppgaven. De bemerket likevel at forslaget lovteknisk bør gjennomføres ved at henvisning til lov 28. mai 1959 nr. 12 om kvalitetskontroll med fisk og fiskevarer o.a. settes inn i kystvaktloven § 9 som ny bokstav b i første ledd. Etter Forsvarsdepartementets oppfatning tilsier systematikken i Kystvaktloven at det vises til fiskekvalitetsloven generelt og ikke kun til fangstforbudet i fiskekvalitetslovens ny § 2 nr. 10. Systematikken i loven tilsier at dersom man ønsker spesielt å markere at Kystvakten ikke skal håndheve deler av de lover som er oppregnet i §§ 9–12, vil det skje ved at unntak fastsettes ved kongelige resolusjon i medhold av kystvaktloven § 13.

4.3.2 Om merkeordningen

4.3.2.1 Generelt

Alle instansene som har inngitt høringsuttalelse har stilt seg positive til at det inntas en hjemmel i fiskekvalitetsloven, slik at merkeordningen for landbruksbaserte næringsmidler gjøres gjeldende for ferskvannsfisk og fisk oppdrettet på ferskvannslokalitet.

Norske Sjømatbedrifters Landsforening mente at merkeordningen bør omfatte alle typer fisk, også saltvannsfisk. *Matmerk* uttalte at det bør være svært interessant for fiskerinæringen å prøve å få all type fisk med i ordningen. *Norsk Tradisjonsfisk* ønsket at saltvannsfisk skal komme inn under merkeordningen. Denne instansen pekte på at Næringskomiteens føringer i Innst. O. nr. 117 (2001–2002) om å inkludere innlandsfisk i merkeordningen, kom før avgjørelsen om å opprette ett felles mattilsyn for fisk og andre næringsmidler. De mente at det dermed er naturlig at all fisk nå faller inn under merkeordningens virkeområde. Instansen pekte også på at innføring av beskyttede betegnelser for tradisjonsfiskprodukter kan gi en økt verdiskaping i distriktene i kyst-Norge. *Hordaland fylkeskommune* støttet høringsuttalelsen fra *Norsk Tradisjonsfisk*. *Fiskeri- og Havbruksnæringens Landsforening (FHL)* opplyste at det er ønskelig at ordningen gjøres gjeldende for alle typer sjømat. Denne instansen anmoder departementet om å gjøre ordningen gjeldende for alle typer sjømat i forbindelse med at den skal gjøres gjeldende for produkter av ferskvannsfisk.

Norges Fiskarlag uttalte at de forutsetter at dersom merkeordningen skal gjelde for alle typer fisk, vil dette ikke bli gjort før alle sider ved en slik bestemmelse blir nøye vurdert og alle høringsinstanser har fått uttalt seg. *Norges Sildesalgslag* ba om at det i forkant av en eventuell innlemmelse av saltvannsfisk i regelverket blir gjennomført en grundig konsekvensanalyse og ny høring. *Norges Råfisklag* foreslår at alle berørte parter taes med på en høring før ordningen eventuelt innføres for alle typer fisk. *Fiskeridirektoratet* mente at forholdet til saltvannsfisk bør avklares gjennom arbeidet som er i gang med ny matlov.

FHL påpekte at det er ønskelig at rådsforordningene (2081/92/EØF og 2082/92/EØF) som ligger til grunn for den norske reguleringen på området, innlemmes i vedlegg II i EØS-avtalen. Bakgrunnen er behovet for FHLs medlemmer som er eksportører til å kunne oppnå den beskyttelsen som forordningene gir innenfor hele EØS. Dette kan være ønskelig for bl.a. tørrfisk. *FHL* anmoder Fiskeridepartementet om aktivt å bidra til at de to nevnte forordningene kan innlemmes i vedlegget til EØS-avtalen så snart som mulig. *FHL* mener at selv om behovet for en beskyttelse av opprinnelsesbetegnelser på innenlandsmarkedet er beskjeden, er det likevel ønskelig å etablere ordningen på nasjonalt grunnlag før en eventuell innlemmelse av de to nevnte forordningene i vedlegget til EØS-avtalen. De begrunner dette med at det vil ta en viss tid fram til et ønsket vedtak i EØS-komiteen, og tiden i mellom kan anvendes til å utvikle de relevante produktspesifikke bestemmelsene som så skal fastsettes i den enkelte forskrift som skal gjelde for hver betegnelse.

Matmerk kommenterte også administreringen av ordningen. *Matmerk* har fått delegert myndighet fra Statens næringsmiddeltilsyn (SNT) til å administrere merkeordningen. *Matmerk* rapporterer likevel både faglig og økonomisk til SNT. Dette innebærer at SNT har full oversikt over de faglige aktiviteter og vurderinger i tillegg til at budsjett og oppfølgingen av dette rapporteres og følges av SNT. Det er også SNT som foretar den endelige godkjenningen av en søknad. I forhold til selve saksbehandlingen er det laget egne saksbehandlingsprosedyrer, i tråd med reglene om dette i forvaltningsloven og offentlighetsloven. Alle saksbehandlere i *Matmerk* har plikt til å veilede om ordningen, men de som er ansatt for å vurdere søknadene om beskyttet betegnelse, skal ikke drive med ytterligere rådgivning om ordningen. *Matmerks* styre har ingen befatning med eller styringsrett hva gjelder behandlingen av søknader.

Debio støttet spesielt forslaget om at ikke-offent-

lige tilsynsorgan kan få adgang til å behandle og avgjøre søknad om vern og bruk av betegnelser.

KNT-forum stilte seg uforstående til og er uenige i at uaktsom urettmessig bruk av en beskyttet betegnelse ikke skal kunne straffes med bøter på linje med andre brudd på forskriftskrav.

Landbruksdepartementet påpekte at det virker uheldig med ulik straff i forhold til hvilket næringsmiddel som en misbrukt betegnelse tilhører. Landbruksdepartementet påpekte at det er viktig at regelverket blir identisk for fisk og øvrige næringsmidler som er inkludert i ordningen, og at det må foreligge like sanksjonsmuligheter for alle næringsmidler som omfattes. De påpekte også at Næringskomiteen uttalte i Innst. O. Nr. 117 (2000–2001) om tilsvarende endring i landbrukskvalitetsloven at det trengs straffebestemmelser for å gi betegnelsene et vidtgående vern.

Matmerk pekte på at det er svært viktig å innta en hjemmel i loven som gir Kongen mulighet til å gi særbestemmelser om erstatning for urettmessig bruk av produktbetegnelser. Erstatning vil være det mest praktiske grep en innehaver av en beskyttet betegnelse kan ty til ved misbruk, og sannsynlig også virke forebyggende. *Matmerk* anmodet departementet om å følge opp med særbestemmelser om erstatning i rammeforskriften. *Matmerk* påpekte også at det er viktig at det legges opp til samme straff for uberettiget bruk av en beskyttet betegnelse uansett hvilke næringsmidler det er snakk om.

Patentstyret påpeker at § 3a i forslaget som ble sendt på høring inneholder lovhjemmel til i forskrift å begrense varemerke- og fellesmerkerettigheter. Forslaget inneholder derimot ikke tilsvarende begrensninger i forhold til vernede firma og andre forretningskjennetegn, planteforedlerretter, vernede personnavn og domenena. Patentstyret ber Fiskeridepartementet vurdere om det bør tas inn lovhjemmel til å foreta slike begrensninger.

4.3.2.2 Lovtekniske bemerkninger

Justisdepartementet uttalte at det neppe kan utelukkes at det kan oppstå konflikter mellom merker som registreres etter merkeordningen og design som registreres etter lov om beskyttelse av design (designloven). Designloven inneholder en bestemmelse i designloven § 7 tredje ledd nr. 3 som utelukker beskyttelse av design som krenker retten til en betegnelse som er beskyttet ved forskrift etter landbrukskvalitetsloven. Justisdepartementet antar det bør vedtas en tilsvarende bestemmelse i forhold til betegnelser som er beskyttet med hjemmel i fiskekvalitetsloven.

5 Forholdet mellom merkeordningen og varemerkelovgivningen

Forholdet til varemerkelovgivningen ble vurdert i Ot.prp. nr. 85 (2000–2001). Lov 3. mars 1961 nr. 4 om varemerker (varemerkeloven) og lov 3. mars 1961 nr. 5 om fellesmerker (fellesmerkeloven) har regler om beskyttelse av produktbetegnelser og varemerker. Varemerker som utelukkende eller bare med uvesentlige endringer eller tillegg angir varens geografiske opprinnelse, kan ikke registreres etter varemerkeloven, jf. § 13 første ledd. Varemerkelovens bestemmelser gjelder også for fellesmerkeloven i den utstrekning de passer, jf. fellesmerkeloven § 2.

Det er foreslått en sammenslåing av varemerkeloven og fellesmerkeloven, jf. NOU 2001:8 *om ny lov om varekjennetegn med motiver fra Varemerkeutredningen II*. Det er der foreslått at sammenslutninger skal ha adgang til å få beskyttet en geografisk opprinnelsesbetegnelse som fellesmerke. En slik registrering gir likevel ikke grunnlag for forbud mot at andre bruker betegnelsen i sin næringsvirksomhet når en slik bruk skjer i samsvar med god forretningsskikk.

I det kjennetegnsrettslige regelverket gis det egne regler for erstatning og vederlag ved rettsstridig bruk av kjennetegn. Etter varemerkeloven § 38 plikter den som forsettlig eller uaktsomt har brukt varekjennetegn i strid med varemerkeloven å betale vederlag til den forurettede, tilsvarende rimelig lisensavgift for bruken. I tillegg skal det betales erstatning for ytterligere skade som bruken måtte ha medført.

I forbindelse med revidering og modernisering av det kjennetegnsrettslige regelverket, jf. NOU 2001:8, er det foreslått en videreføring av de spesielle erstatningsreglene ved forsettlig eller uaktsom rettsstridig bruk av varekjennetegn. Varekjennetegn gis således et sterkt vern mot urettmessig bruk. I tillegg er det foreslått at innehaver av et merke kan kreve erstatning og vederlag også for skade som er påført andre som har rett til å bruke merket. Denne regelen har sin parallell i den nåværende fellesmerkeloven § 6, annet punktum, men i forslaget om ny lov anses det ikke å være noen grunn til å begrense denne regelen til å gjelde kun for fellesmerkene.

I NOU 2001:8 påpekes det at straff ikke har vært noen praktisk sanksjon for varemerkeinnngrep. Straff har forekommet hovedsakelig der inngrep har skjedd i kombinasjon med andre lovovertrедelser. Det forventes likevel en økning i slike former for kriminalitet, og at det kan forekomme saker med større omfang enn vi er vant til her i landet.

Om lov om endringer i lov 28. mai 1959 nr. 12 om kvalitetskontroll med fisk og fiskevarer o.a., i lov 13. juni 1997 nr. 42 om Kystvakten (kystvaktloven), og lov om beskyttelse av design (designloven)

Varemerkeutredningen II anbefaler også at strafferammen utvides fra 3 måneders fengsel til ett års fengsel. Dette også med bakgrunn i at strafferammen ikke bør avvike fra den som finnes i de øvrige nordiske landene. Den øvre strafferamme på ett års fengsel anbefales likevel kun til situasjoner hvor det ved handlingen var tilsiktet en betydelig og åpenbart rettsstridig vinning.

Fellesmerkeloven inneholder ikke bestemmelser om straff. Varemerkeutredningen II antar at det bør gjelde samme straffansvar for slike regler som for varemerker ellers, slik at forslaget til ny varemerkelovgivning ikke lenger skiller mellom varemerker og fellesmerker på dette området.

Lov 16. juni 1972 nr. 47 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår (markedsføringsloven) § 2 har forbud mot villedende framstilling som er egnet til å påvirke etterspørselen etter varer. Markedsføringsloven § 8a oppstiller forbud mot bruk av etterlignende kjennetegn m.v. Etter markedsføringsloven straffes også uaktsom misbruk av betegnelsene. Overtredelse av § 2 eller § 8a straffes med bøter eller fengsel inntil 6 måneder, jf. § 17.

Almindelig borgerlig Straffelov 22. mai 1902 nr. 10 § 370 andre punktum forbyr å merke gjenstander som frambyes for salg med merke som vekker formodning om at gjenstandene nyter industrielt rettsvern. Etter denne bestemmelsen er det selve merkingen som er den handlingen som forbys. Bestemmelsen rammer handlinger som innebærer at man gir inntrykk av at varen nyter industriell beskyttelse, men rammer ikke selve inngrepet i den industrielle rettsbeskyttelsen. Overtredelse av bestemmelsen kan straffes med bøter.

6 Merknader til de enkelte bestemmelser

6.1 Endringene i fiskekvalitetsloven

6.1.1 Til § 2 nr. 5

Lovavdelingen, i Justisdepartementet, foreslår at det i samsvar med fiskekvalitetsloven § 2 1. ledd nr. 5 bør spesifiseres generelt i § 2 at utførsel også betyr levering direkte fra fangstfeltet til utlandet. Dette for å unngå feiltolkning av lovens § 2 første ledd som antitetisk til lovens § 2 nr. 5. Fiskeridepartementet forstår «førast ut» i lovens § 2 første ledd for også å omfatte levering direkte fra fangstfeltet. Kvalitetsforskrift for fisk og fiskevarer av 14. juni 1996 nr. 667, som er hjemlet i fiskekvalitetsloven, ville få en begrenset virkning dersom det kun var undersøkelse osv. av fisken og varene etter lovens § 2 nr. 5

som gjaldt der fangsten ble tatt direkte til utlandet fra fangstfeltet. Departementet mener at «førast ut» i fiskekvalitetslov § 2 første ledd og § 3, og «utførsle» ellers i loven forstås i tråd med den eksisterende § 2 nr. 5 annet punktum. Departementet mener at en antitetisk tolkning av lovens § 2 første ledd ikke var tilsiktet da loven ble skrevet i 1959, og lovens bruk av «utførsle» og «førast ut» er blitt tolket i samsvar med lovens § 2 nr. 5 for å sikre sammenheng i loven.

Departementet mener at en nærmere presisering i lovens § 2 første ledd om «førast ut frå landet eller beinveges frå fangstfeltet til hamn i utlandet» vil kunne føre til en antitetisk tolkning av de andre bestemmelsene i loven der begrepene «førast ut» eller «utførsle» er brukt. Departementet har foretatt valgt verken å spesifisere i den foreslåtte § 2 nr. 10 at utførsel også betyr levering direkte fra fangstfeltet til utlandet, eller å innføre en lignende presisering i lovens § 2 første ledd. Departementet har etter nærmere vurdering valgt å foreslå at presiseringen i lovens § 2 nr. 5 annet punktum «med utførsle er her òg meint levering beinveges frå fangstfeltet til hamn i utlandet» fjernes for å sikre mot en antitetisk tolkning av fiskekvalitetsloven § 2 første ledd når den leses med § 2 nr. 5. Dette etter nærmere forslag fra Justisdepartementet. Rettstilstanden anses ikke som endret.

6.1.2 Til § 2 nr. 10

Forslaget omfatter nå både villfanget og oppdrettet fisk.

Ordlyden i den foreslåtte bestemmelsen viser at forbudet ikke kan strekkes lenger enn helsemessige hensyn tilsier. Dette innebærer at fangstforbudet kun vil gjelde innenfor et nærmere angitt område. Departementet mener at det ikke er nødvendig med nærmere spesifisering av dette i lovteksten.

I forhold til spørsmålet om målinger vil bli tatt for at stengte områder kan gjenåpnes for fiske så raskt som mulig, vises det til at bestemmelsen kun kan benyttes dersom fisk eller fiskevarer kan medføre fare for folkehelsen. Dette tilsier at forbudet bør oppheves når det ikke lenger anses nødvendig av hensyn til folkehelsen. Det forutsettes at det foretas undersøkelser for å vurdere dette.

Det er med hjemmel i lov 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. § 11 gitt flere forskrifter som har bestemmelser som gjør det forbudt å dumpe fisk på havet, slik at det foreligger en plikt om å ilandføre fangst. Forskrifter gitt med hjemmel i fiskekvalitetsloven § 2 nr. 10 må vike for forskrifter gitt i henhold til saltvannsfiskekvalitetsloven § 11 ift. spørsmål om ilandføring av fangst, hva gjelder norske

fartøy. Forbudet mot ilandføring vil være aktuelt ift. utenlandske fartøy som fanger fisk i et område utenfor norsk sjøterritorium der norske myndigheter har nedlagt et fangstforbud. Utenlandske fartøy vil kunne rammes av ilandføringsforbudet dersom de ilandfører fangst fra et slikt område, mens de norske fartøyene allerede vil kunne rammes av selve fangstforbudet.

Under revisjon av bestemmelsens ordlyd etter den opprinnelig høringen, har departementet sett hen til ordlyden benyttet i andre lover, blant annet lov 10. januar 1997 nr. 9 om kjøttproduksjon. Departementet endret ordlyden til «dersom det kan medføre fare for folkehelsen». Hjemmelen for fangstforbudet må forstås og anvendes med de begrensningene som ligger i Norges internasjonale forpliktelser. Fisk er en eksportrettet næring, og det er særlig viktig at regelverket er i samsvar med Norges forpliktelser etter WTO SPS-avtalen og EØS-avtalen. Departementet kan ikke se at det er anledning til å ta rene markedsmessige hensyn ved bruk av den foreslåtte bestemmelsen. Departementet mener at det vil foreligge tungtveiende grunner for den foreslåtte bestemmelsen blir anvendt.

Departementet vil påpeke at næringen som vil bli direkte berørt av et eventuelt fangstforbud som iverksettes på grunn av fare for folkehelsen, også vil dra fordel av at forbrukerne vil kunne feste lit til at fisk og fiskevarer ikke kommer fra områder som er sterk forurenset. Det vil være viktig å nå ut til næringen med informasjon.

Som vist under punkt 2.1 over, ønsker departementet at saltvanns- og ferskvannsfisk (som bl.a. inkluderer anadrome fisk), vill og oppdrettet fisk, skal omfattes av fangstforbudet og at helsehensynet skal være primært. Av disse grunnene er fiskekvalitetsloven valgt for å hjemle fangstforbudet. Det bør likevel merkes at pattedyr, krypdyr og amfibier er unntatt fra fiskekvalitetsloven. Dette i motsetning til deler av saltvannsfiskekvalitetsloven som også omfatter sel- og hvalfangst.

Justisdepartementet har foreslått at det bør framgå uttrykkelig av lovteksten at loven omfatter norske skip. Dette på bakgrunn av at Fiskeridepartementet opplyste i tilleggshøringsbrevet at fiskekvalitetsloven anses å gjelde på norsk sjø- og landterritorium, samt at loven gjelder for norske skip uansett hvor de befinner seg. Dette betyr at det er mulig å regulere norske skip i internasjonalt farvann eller i farvann under andre staters jurisdiksjon, med de begrensningene som følger av folkeretten. Departementet anser det som uhensiktsmessig med en presisering av at loven gjelder norske skip. Dette fordi loven er blitt ansett for å gjelde norske skip og håndhevet i tråd med dette, også i

Norges økonomiske sone. De tre matdepartementene arbeider sammen om å utarbeide en ny matlov, som bl.a. skal oppheve eller endre fiskekvalitetsloven. Den nye matloven skal etter planen legges frem for Stortinget i 2003. Virkeområdet vil kunne presiseres i den nye matloven som er under utarbeidelse.

Fiskekvalitetsloven anses å gjelde for utenlandske skip dersom de befinner seg innenfor norsk sjøterritorium. Departementet valgte ikke å utvide fiskekvalitetslovens geografiske virkeområde til å gjelde Norges økonomiske sone. Dette fordi det allerede foreligger hjemmel i soneloven § 4 bokstav d. Et fangstforbud i forhold til utlendinger som befinner seg utenfor norsk sjøterritorium men i farvann som er under norsk jurisdiksjon, dvs. i området mellom 4 og 200 nautiske mil, vil kunne hjemles i soneloven § 4 bokstav d.

Fiskekvalitetsloven § 2 har som formål å sikre at fisk og fiskevarer som skal omsettes i eller utføres fra Norge, blir håndtert på riktig måte og fyller de krav som bør settes til kvalitetsvarer. Siden utførsel inkluderer fisk eller fiskevarer som er levert direkte fra fangstfeltet til utlandet, kan man med hjemmel i lovforslaget regulere alt fiske med norske fartøy uansett om fisket foregår i områder under norsk fiskerijurisdiksjon eller utenfor slike områder. I tillegg vil fiske med utenlandske fartøy innenfor norsk sjøterritorium omfattes. Omsetning m.m. av fisk eller fiskevarer fanget av utenlandske fartøy omfattes dersom handlingen skjer på norsk land- eller sjøterritorium, uansett hvor fisken er fanget. Det utenlandske fartøy foretar seg utenfor norsk sjøterritorium, f.eks. fangst av fisk, omfattes derimot ikke av hjemmelen som er foreslått innført i fiskekvalitetsloven. Dette på grunn av fiskekvalitetslovens begrensede geografiske virkeområde.

Ved bruk av soneloven § 4 bokstav d ift. utenlandske fartøy i Norges økonomiske sone, unngår man den begrensning som ligger i fiskekvalitetsloven. Forskrift som hjemles i soneloven vil også kunne regulere et forbud mot fangst, ilandføring, omsetning, utførsel, og håndtering av fisk og fiskevarer på grunn av folkehelsehensynet.

Dersom en forskrift om fangstforbud i et visst område *innenfor* norsk fiskerijurisdiksjon således blir hjemlet både i fiskekvalitetsloven og soneloven, vil situasjonen være at alt fiske, både med utenlandske og norske fartøy, forbys. I områder *utenfor* norsk fiskerijurisdiksjon vil norske myndigheter bare kunne regulere norske fartøyers virksomhet.

En forskrift som blir hjemlet i fiskekvalitetsloven vil kunne dekke alle personer, uansett nasjonalitet eller tilhørighet, som befinner seg innenfor norsk sjøterritorium. En slik forskrift vil også dek-

Om lov om endringer i lov 28. mai 1959 nr. 12 om kvalitetskontroll med fisk og fiskevarer o.a., i lov 13. juni 1997 nr. 42 om Kystvakten (kystvaktloven), og lov om beskyttelse av design (designloven)

ke norsk landterritorium, og følgelig også innenlandsk fiske.

Fiskekvalitetsloven omfatter ikke Svalbard. Dette fordi det ikke særskilt er fastsatt, jf. lov av 17. juni 1925 nr. 11 om Svalbard § 2 annet ledd. Fiskekvalitetsloven har heller ikke blitt gjort gjeldende for Jan Mayen eller de norske bi-landene ved bruk av kongelig resolusjon, jf. lov av 27. februar 1930 nr. 2 om Jan Mayen § 2 og lov av 27. februar 1930 nr. 3 om Bouvet-øya, Peter I>s øy og Dronning Maud m.m. § 2. Det er ikke foreslått en lovendring for å gjøre fiskekvalitetsloven gjeldende for Svalbard, Jan Mayen og bi-landene. Dette fordi departementet anser det å være mulig å fastsette forskrifter med hjemmel i de øvrige ovennevnte lovene for disse områdene dersom det oppstår et behov.

Det vil kunne være behov for raskt å kunne vedta forskrifter med hjemmel i den foreslåtte bestemmelsen i § 2 nr. 10. Fiskeridepartementet anser det derfor naturlig å delegere forskriftskompetansen etter den nye fiskekvalitetsloven § 2 nr 10 til Fiskeridirektoratet. Fra 1. januar 2004 vil forskriftskompetansen delegeres til det nye mattilsynet, der Fiskeridirektoratets nåværende sjømattilsyn vil inngå. En slik delegasjon kan gjøres ved å endre kgl. res. av 8. april 1960. Departementet mener at det ikke er behov for en alternativ delegasjon i forhold til innlandsfisk. Fangstforbudet hjemles i fiskekvalitetsloven som omfatter kvalitet av fisk som næringsmiddel, mens lover som saltvannsfiskekvalitetsloven og lov 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk sikrer fisk som ressurs. Dersom et fangstforbud på innlandsfisk iverksettes, vil tilsynsmyndighet bestemmes i tråd med fiskekvalitetsloven § 5.

6.1.3 Til § 3a

Bestemmelsen gir Kongen fullmakt til å fastsette i forskrift nærmere regler om beskyttelse og bruk av produktbetegnelser og varebetegnelser. Det tenkes her spesielt på at det skal gis hjemmel til å innlemme fisk under merkeordningen etter forskrift 5. juli 2002 nr. 698.

Departementet har merket seg at flere av høringsinstansene ønsker seg at saltvannsfisk skal være omfattet av merkeordningen. Noen instanser påpeker for øvrig at dette kun bør skje etter en egen forhåndsvurdering og høring. Departementet mener at hvilke typer fisk som skal omfattes av merkeordningen kan vurderes nærmere i prosessen med merkeordningsforskriften.

Departementet tar til etterretning at FHL anser det ønskelig at de to rådsforordningene som ligger til grunn for den norske reguleringen innlemmes i EØS-avtalen. Merkeordningen som denne lovend-

ringen gjelder, er likevel kun en nasjonal frivillig ordning.

I henhold til ovennevnte forskrift 5. juli 2002 nr. 698 § 25 annet ledd kan tilsyns- og vedtaksmyndighet som er tillagt SNT delegeres til Det kommunale næringsmiddeltilsyn eller andre offentlige eller private kontrollinstanser. Som vist over, har Matmerk fått ansvar for søknadsbehandling ved søknad ift. forskrift om beskyttede betegnelser m.m. Matmerk kan også gi avslag på søknad dersom vilkårene etter forskriften ikke er oppfylt. Departementets forslag introduserer hjemmel slik at et ikke-offentlig organ som Matmerk kan behandle søknader og fatte vedtak. Dette fordi kontrollmyndighet etter fiskekvalitetsloven er gitt direkte til Fiskeridirektoratet i fiskekvalitetsloven § 5. Sistnevnte bestemmelse gir Kongen kun hjemmel for å avgjøre at kontrollmyndighet ellers gis til kommunen, KNT, eller andre offentlige tilsynsorganer, dvs. ikke private tilsynsorganer. Hjemmel for private institusjoner til å behandle søknader og fatte vedtak gis i den nye § 3a, og ikke § 5 i fiskekvalitetsloven, for å unngå at rettighetene etter lovens §§ 6 og 8 automatisk går til et slikt privat organ, jf. fiskekvalitetsloven § 5 første ledd tredje punktum jf. §§ 6 og 8.

Det gis hjemmel til å fastsette særskilte saksbehandlingsregler i forskrift gitt med hjemmel i den nye bestemmelsen. Dette særskilt på grunn av forskrift 5. juli 2002 nr. 698 § 21 første ledd.

Ut fra alminnelige erstatningsmessige prinsipper kan det være vanskelig å påvise økonomisk tap og årsakssammenheng når en beskyttet betegnelse er misbrukt. Landbrukskvalitetsloven § 2a gir hjemmel til å fastsette egne regler om erstatning ved urettmessig bruk av en beskyttet betegnelse. Departementet foreslår derfor at det tas inn en hjemmel i fiskekvalitetsloven som gir Kongen mulighet til å gi særbestemmelser om erstatning for urettmessig bruk av produktbetegnelser. På denne måten vil reglene i fiskekvalitetsloven tilsvare reglene i landbrukskvalitetsloven vedrørende erstatning. I forskriften om beskyttede betegnelser er det likevel ikke tatt inn egne regler om erstatning på det nåværende tidspunkt. Eventuelle erstatningsregler i forskriften vil bli fastsatt etter omfattende høring.

Landbrukskvalitetsloven har hjemmel til å gi forskrifter som innskrenker registreringsadgangen etter lov 3. mars 1961 nr. 4 om varemerker (varemerkeloven) og lov 3. mars 1961 nr. 5 om fellesmerker (fellesmerkeloven). I tillegg finnes det hjemmel til å begrense rettigheter gitt i medhold av disse lovene. I merkeordningens rammeforskrift er det gitt regler om at et varemerke eller fellesmerke ikke kan registreres, dersom merket ville være eg-

net til å forveksles med en betegnelse som er beskyttet etter en produktforskrift. Fiskeridepartementet foreslår følgelig samme hjemmel ift. dette i fiskekvalitetsloven som i landbrukskvalitetsloven.

Landbrukskvalitetsloven gir for øvrig ikke adgang til begrensninger i andre rettigheter enn de gitte regler i henhold til varemerkeloven eller fellesmerkeloven. Merkeordningen for beskyttede betegnelser vil bestå av en felles forskrift for landbruksbaserte næringsmidler og fisk. Eventuelle begrensninger i rettigheter som følger av andre lover, må det derfor være hjemmel til å foreta både i landbrukskvalitetsloven og fiskekvalitetsloven. Med tanke på at landbrukskvalitetsloven ikke tillater begrensninger i rettigheter utover de som er gitt i medhold av varemerkeloven og fellesmerkeloven, foreslås det på det nåværende tidspunkt ikke i fiskekvalitetsloven at det gis adgang til å foreta ytterligere begrensninger i rettigheter. Departementet mener det kan vurderes om andre begrensninger skal tillates under utarbeidelsen av den nye matloven. Dette fordi både fiskekvalitetsloven og landbrukskvalitetsloven skal endres eller erstattes av den nye matloven.

6.1.4 Til § 11 tredje ledd tredje punktum

Landbrukskvalitetsloven § 4 gjør forsettlig bruk av en beskyttet betegnelse straffbart. Forsøk er ikke straffbart. Den eksisterende straffebestemmelsen i fiskekvalitetsloven § 11 tredje ledd rammer den som med forsett eller uaktsomhet bryter fiskekvalitetsloven eller forskrifter gitt med hjemmel i den, samt medvirkning og forsøk. For å oppnå det samme som i landbrukskvalitetsloven, foreslår Fiskeridepartementet et nytt punktum i fiskekvalitetsloven § 11 tredje ledd som innskrenker straff i forhold til misbruk av en beskyttet betegnelse, slik at uaktsomhet og forsøk ikke rammes.

I Ot.prp. 85 (2000–2001) påpekes det på side 10 at det er riktig å gi betegnelsene som blir beskyttet et vidtgående vern. Det henspeiles på at forbrukerne skal vernes mot at ordningen brukes i strid med intensjonen, og at rettmessige brukere av en beskyttet betegnelse skal vernes mot at andre bruker denne betegnelsen. Straff som mulig sanksjon vil derfor kunne virke avskrekkende på mulige misbrukere. Næringskomiteen uttaler i Innst. O. 117 (2000–2001) at komiteen er enig i at det trengs straffebestemmelser for å gi et slikt vern.

I NOU 1996:10 *Effektiv matsikkerhet*, ble straff med bøter eller fengsel i inntil 2 år anbefalt i skisse til ny matlov. Departementet ønsker ikke å utvide straff i fiskekvalitetsloven til å omfatte fengselsstraff før hele eller deler av loven endres eller opp-

heves ved den nye matloven som er under utarbeidelse. Dette fordi departementet mener at fengselsstraff ved brudd på fiskekvalitetsloven bør sees under ett.

6.2 Endringene i kystvaktloven

En henvisning til fiskekvalitetsloven foreslås tilføyet kystvaktloven § 9, som spesifiserer at Kystvakten kan føre tilsyn med visse lover og bestemmelser gitt i medhold av de samme lovene.

Det anses ikke nødvendig å innskrenke myndighet gitt til Kystvakten i kystvaktloven § 9 jf. § 13, selv om bakgrunnen for å endre kystvaktloven er at Kystvakten skal kunne håndheve det nye fangstforbudet i fiskekvalitetsloven § 2 nr. 10. Innføringen av fiskekvalitetsloven i kystvaktloven § 9 anses ikke å innskrenke den myndighet Fiskeridirektoratet er tildelt i forhold til håndheving av regler gitt i medhold av fiskekvalitetsloven, jf. kystvaktloven § 19 første ledd.

6.3 Endringen i designloven

Forslag til ny designlov § 7 tredje ledd nr. 3 inneholder en bestemmelse som utelukker beskyttelse av design som krenker retten til en betegnelse som er beskyttet ved forskrift etter landbrukskvalitetsloven. Bestemmelsen ble tatt inn etter anmodning fra Landbruksdepartementet under høringen av designloven. Justisdepartementet antar at det bør vedtas en tilsvarende bestemmelse i forhold til betegnelser som er beskyttet med hjemmel i fiskekvalitetsloven. Fiskeridepartementet foreslår følgelig en slik bestemmelse.

Det bør merkes at forslag til endring av designloven gjelder en lov som ennå ikke er vedtatt. Av den grunn er navnet til designloven oppført uten dato i forslag til vedtak.

7 Økonomiske og administrative konsekvenser

7.1 Om fangstforbudet

Forsvarsdepartementet har opplyst at forslaget ikke vil medføre noen vesentlige økonomiske og administrative konsekvenser for Kystvakten. Generelt presiserer Forsvarsdepartementet at nye oppgaver må sees i sammenheng med de til enhver tid tilgjengelige ressurser og seilingsprogram til fartøyene.

Fiskeridepartementet mener heller ikke at forslaget vil medføre noen vesentlige økonomiske og

Om lov om endringer i lov 28. mai 1959 nr. 12 om kvalitetskontroll med fisk og fiskevarer o.a., i lov 13. juni 1997 nr. 42 om Kystvakten (kystvaktloven), og lov om beskyttelse av design (designloven)

administrative konsekvenser. Fiskerinæringen som vil bli direkte berørt av et eventuelt fangstforbud, vil også dra fordel av at forbrukerne vil kunne stole på at fisk og fiskevarer ikke kommer fra områder som er forurensset.

7.2 Om merkeordningen

Det anses ikke at innlemmelse av fisk i merkeordningen skal ha særlige økonomiske eller administrative konsekvenser. Dette fordi systemet for å forvalte ordningen allerede er satt opp og brukerne av systemet vil måtte betale gebyr som dekker utgifter i forbindelse med søknadsbehandlingen.

Etter forskriftens regler er det Statens næringsmiddeltilsyn (SNT) eller den instans som SNT bemyndiger som forestår søknadsbehandlingen. For tiden fungerer Matmerk som tilretteleggerinstans i forhold til søknadsbehandlingen.

Tilsyn med at forskriften etterleves utføres av SNT eller den instans SNT delegerer ansvaret til. Per i dag er ansvaret for kontroll delegert til de kommunale næringsmiddeltilsynene. SNT er klageinstans for vedtak truffet etter delegering fra SNT. Landbruksdepartementet er etter den eksiste-

rende ordningen klageinstans for vedtak fattet av SNT. Fiskeridepartementet oppføres som klageinstans for vedtak som dreier seg om fisk ved en eventuell innlemmelse av fisk i merkeordningen.

SNT er en underliggende etat av både Landbruksdepartementet og Fiskeridepartementet. Vedtaks- og tilsynsmyndighet i forhold til bestemmelser gitt i medhold av fiskekvalitetsloven på områder annet enn merkeordningen følger for øvrig den allerede eksisterende delingen innenfor disse områdene.

Fiskeridepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i lov 28. mai 1959 nr. 12 om kvalitetskontroll med fisk og fiskevarer o.a., i lov 13. juni 1997 nr. 42 om Kystvakten, og i lov om beskyttelse av design.

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i lov 28. mai 1959 nr. 12 om kvalitetskontroll med fisk og fiskevarer o.a., i lov 13. juni 1997 nr. 42 om Kystvakten, og i lov om beskyttelse av design, i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i lov 28. mai 1959 nr. 12 om kvalitetskontroll med fisk og fiskevarer o.a., i lov 13. juni 1997 nr. 42 om Kystvakten, og i lov om beskyttelse av design

I

I lov 28. mai 1959 nr. 12 om kvalitetskontroll med fisk og fiskevarer o.a. gjøres følgende endringer:

§ 2 nr. 5 skal lyde:

Gransking av fisk og fiskevarer, under dette om forbod mot omsetning og utførsle av fisk og fiskevarer som ikkje er granska eller har fått emballasjen merkt på føreskreven måte.

Ny § 2 nr. 10 skal lyde:

Forbod mot fangst, ilandføring, omsetjing, utførsle og bestemt handsaming av villfanga og oppdretta fisk, dersom det kan medføre fare for folkehelsa.

Ny § 3a skal lyde:

Kongen kan gje føresegner om vern og bruk av produktnemningar og varenemningar samt særskilte saksbehandlingsreglar i forhold til denne føresegna. Kongen kan gje føresegnar om at søknad om vern og bruk som nemnt kan behandlast og avgjerast av ikkje offentlege tilsynsorgan, samt gje reglar for erstatning ved urettmessig bruk av slike nemningar. Kongen kan også gje føresegner som innskrenkar adgangen til registrering i medhald av lov 3. mars 1961 nr. 4 om varemerker og lov 3. mars 1961 nr. 5 om fellesmerker, og avgrensar rettar gitt i eller i medhald av dei same lovane, dersom det ikkje har kome inn innvendingar mot at ei nemning blir verna i samsvar med føresegner gitt i medhald av denne lova.

§ 11 tredje ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Aktlaus bruk av ei nemning i strid med føresegner gitt i medhald av § 3a, eller freistnad på dette, straffast ikkje.

II

I lov 13. juni 1997 nr. 42 om Kystvakten gjøres følgende endringer:

Ny § 9 første ledd bokstav b skal lyde:

b. lov av 28. mai 1959 nr. 12 om kvalitetskontroll med fisk og fiskevarer o.a.

Nåværende bokstav b til e blir ny bokstav c til f.

III

I lov om beskyttelse av design skal § 7 tredje ledd nr. 3 lyde:
en betegnelse som er beskyttet ved forskrift etter lov 17. juni 1932 nr. 6 om kvalitetskontroll med landbruksvarer mv. eller etter lov 28. mai 1959 nr. 12 om kvalitetskontroll med fisk og fiskevarer o.a.

IV

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.